

ВСТУПНЕ СЛОВО
ПЕРШОГО ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Руслан Стефанчук

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
Перший заступник Голови Верховної Ради України

Достатньо символічним є те, що тема цього номера є ідентичною до назви законопроекту (реєстраційний № 3612), внесеного до Верховної Ради України Президентом України.

Шановні читачі, у своїх руках Ви тримаєте журнал “Право України”, актуальною темою якого є “Народовладдя через всеукраїнський референдум”.

Будь-яка країна сучасного світу, що сповідує демократію, позиціонує себе як правова та гуманістична, не може існувати без визнання і відповідного нормативного закріплення провідної ролі народу у реалізації публічної влади в країні.

В Україні ж, попри достатньо великий масив теоретичних напрацювань у сфері народовладдя, конституційного закріплення народу носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні (ст. 5 Конституції України), а також конституціоналізації права громадян брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, у механізмі законодавчого забезпечення цих прав утворився певний вакуум.

У цьому разі йдеться насамперед про законодавче забезпечення ініціювання, підготовки, організації та проведення референдумів в Україні. Варто зазначити, що подібна проблематика існує не один рік і над її рішенням зараз активно працює Парламент України.

Так, 26 квітня 2018 р. Конституційний Суд України ухвалив рішення № 4-р/2018, яким визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), Закон України від 6 листопада 2012 р. № 5475-VI “Про всеукраїнський референдум” (зі змінами). Після зазначеного рішення

© Руслан Стефанчук, 2020

ня нормативна можливість ініціювання та проведення всеукраїнських референдумів фактично була заблокована.

Окреслена проблематика неодноразово обговорювалася у політичному, громадському та експертному середовищі, а робота над її розв'язанням стала одним із ключових завдань Президента України, який у своїй передвиборчій програмі зазначав, що 'саме воля народу, висловлена на референдумі 1 грудня 1991 року, народила Україну як державу. Відтоді у нас не було референдумів, на яких народ вирішував би щось. Мій перший законопроект: "Про народовладдя". У ньому ми разом закріпимо механізм, за яким тільки Народ України буде формувати основні завдання для влади через референдуми та інші форми прямої демократії. У сучасній Україні це повинно відбуватися із максимальним використанням новітніх технологій'.

У Верховній Раді України IX скликання невідкладно почалася робота над відповідними законопроектними ідеями. Із цією метою була створена Робоча група із розробки проектів законів з питань прямого народовладдя, куди увійшли, крім народних депутатів України – представників різних депутатських фракцій, провідні науковці та експерти країни.

Розроблений Робочою групою проект Закону отримав схвальні відгуки від Європейської комісії "За демократію через право" (Венеційська комісія), Бюро Організації з безпеки і співробітництва з демократичних інститутів та прав людини (БДПІЛ), Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) і низки інших міжнародних та вітчизняних експертних і наукових центрів та внесений до Верховної Ради України 9 червня 2020 р. Президентом України як невідкладний.

Коротко характеризуючи закладену у Проекті концепцію, варто зазначити, що на всеукраїнський референдум може виноситися *лише одне питання, а його предметом можуть бути*: затвердження закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України; *питання* загальнодержавного значення; питання про зміну території України та проект закону про втрату чинності законом України або окремими його положеннями. Водночас не можуть *бути предметом всеукраїнського референдуму питання*, що суперечать положенням Конституції України, загальноновизнаним принципам і нормам міжнародного права, закріпленим, насамперед, Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та протоколами до неї; спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету і територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі; питання податків, бюджету, амністії; а також питання,

віднесені Конституцією і законами України до відання органів правопорядку, прокуратури чи суду.

Документ був прийнятий Парламентом у першому читанні 18 червня 2020 р.

На момент роботи над випуском журналу закінчується підготовка Законопроекту до другого читання. Сподіваємося, що невдовзі він стане законом.

Безумовно, прийняття цього Законопроекту буде новим етапом у розвитку безпосередньої демократії в Україні, підґрунтям для написання наукових праць, статей і дисертацій, а головне – інструментом для реалізації наданого громадянам права на участь в управлінні державними справами.

Однак варто наголосити, що на цьому удосконалення законодавства у зазначеній сфері не завершується, ухвалення відповідного закону стане тільки першим кроком у процесі створення правової бази реалізації народного суверенітету, здійснення влади безпосередньо народом.

Тож закликаю всіх, хто має ідеї та бажання, долучитися до спільної роботи з напрацювання відповідних змін!

Сподіваюся, що питання та проблематика, окреслена на сторінках цього видання, викличуть жвавий інтерес і конструктивні дискусії, а окремі ідеї та напрацювання ляжуть в основу підготовки майбутніх законів у сфері прямого народовладдя.